

11 juni 2026

Welkom!
We beginnen om 20:00 i.p.v. 19:00
Tot zo.

Samen voor een groen, gezond
en leefbaar Noord-Holland

11 juni 2026

Samenwerken aan bescherming van water en natuur

Via gebiedsgerichte vermijdings- en reductieprogramma's

Samen voor een groen, gezond
en leefbaar Noord-Holland

Huisregels

- Respect voor elkaars perspectief
- Verschillende perspectieven aan het woord
- Elkaar uit laten praten
- We nemen de “feedback regels” in acht

Huisregels teams:

- De sessie wordt opgenomen en komt op de website van MNH
- De presentatie wordt nagestuurd naar genodigdenlijst
- Microfoon uit
- Vragen? In de chat of achteraf na de presentatie

Programma

1. **Introductie**
2. **Huidige situatie**
3. **VRP's in de industrie**
4. **Toepassen VRP in landbouw**
5. **Juridische onderbouwing: de zorgplicht**
6. **Samen in gesprek**

Even voorstellen

Sprekers van vandaag

Sijas Akkerman

Directeur Natuur
en Milieufederatie
Noord-Holland

Jobien Monster

Milieujurist
Adviesburo
Monster

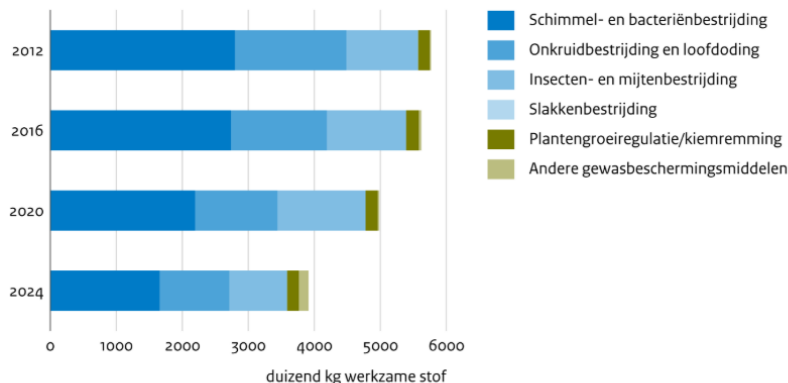
Aanleiding

- Zorgen van omwonenden
- Onzekerheid bij agrariërs
- KRW doelen
- Onduidelijkheid over verantwoordelijkheden
- Versnipperde en niet doelmatige samenwerkingen
- Gebrek aan concrete doelen voor de landbouw

Gewasbeschermingsmiddelen in Nederland

- Hoge concentraties pesticiden in oppervlaktewateren gevonden
- Geassocieerde gezondheidsproblemen
- Bezorgde omwonenden
- Afgelopen jaren: reductie in gewasbeschermingsmiddelen
- Maar: nog steeds ernstige verontreiniging

Gebruik gewasbeschermingsmiddelen in landbouw per toepassingsgroep

Bron: CBS

CBS; 2026

Onderdeel	Reductie t.o.v. 2020
Schimmels en bacteriën	-24%
Onkruidbestrijding en loofdoding	-15%
Insecten en mijten	-34%
Overige middelen*	+ 50%

*Bevat o.a. middelen voor kiemremming, plantengroei-regulatie en een aantal die in biologische landbouw zijn toegestaan

Huidige situatie

Zorgen omwonenden

- Mogelijke risico's voor gezondheid
 - Geassocieerd met gezondheidsproblemen; zoals Parkinson
- Mogelijke risico's voor leefomgeving
 - Ophoping in natuur
 - PFAS in pesticiden
 - Cumulatieve effecten onduidelijk

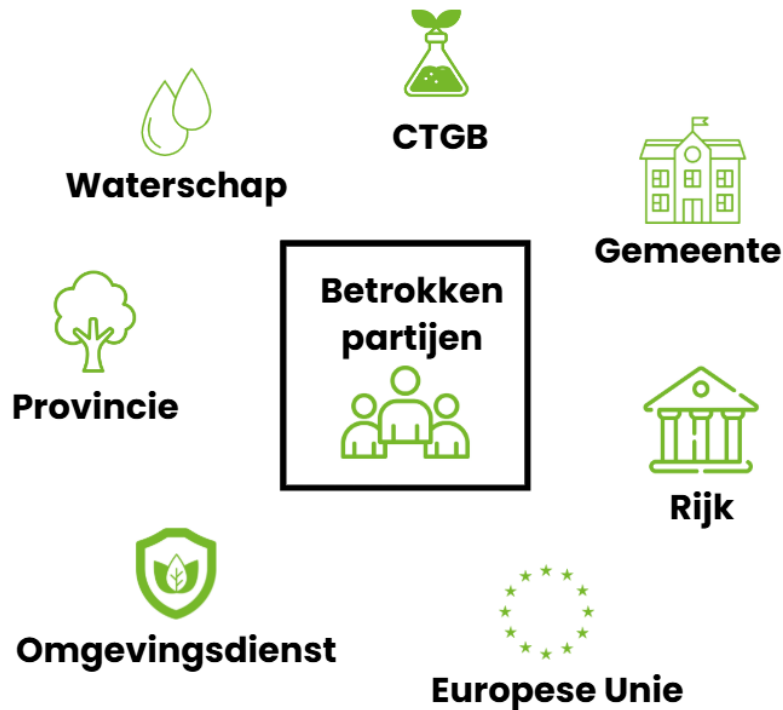
Onzekerheid bij agrariërs

- Afstappen van gewasbeschermingsmiddelen is lastig door:
 - Overstapkosten naar andere teelt/methodes
 - Beperkte beschikbaarheid van effectieve alternatieven
 - Afhankelijkheid gewassen van pesticiden
 - Eisen van afnemers
 - Wens behouden concurrentiepositie t.o.v. andere landen/bedrijven
 - Eventuele opbrengstverliezen
 - Onzekerheid van andere teeltmethodes

Huidige situatie

Versnipperde verantwoordelijkheden

- Niet dezelfde uitgangspunten
- Weinig concrete doelen
- Geen integrale samenwerking

Hoe worden VRP's nu ingezet?

- Vermijdings- en Reductieprogramma's (VRP's) worden opgesteld in een Plan van Aanpak per bedrijf om continu schadelijke stoffen zoveel mogelijk te voorkomen en te verminderen. Gecontroleerd door Omgevingsdienst.
- Het beschrijft onder andere:
 - Het huidige gebruik van schadelijke stoffen;
 - De risico's voor lucht, bodem en water;
 - De (bron)maatregelen per bedrijf om emissies te voorkomen of te verminderen;
 - Doelen en beoogde reductie;
 - Planning en fasering – iedere vijf jaar actualisatie;
 - Monitoring en voortgang;
 - Onderbouwing en motivatie waarom maatregelen wel/niet worden genomen.

VRP's in de praktijk

1. Het geeft inzicht in hoe bedrijven omgaan met milieurisico's en welke maatregelen ze nemen om uitstoot te beperken;
2. Het geeft duidelijke doelen voor een bedrijf om naartoe te werken;
3. Het geeft een overzicht van totale uitstoot en totale reductie;
4. Het zorgt voor een Juridische borging.

VRP toepassen in de landbouw

1. Gebiedsgericht
2. Geborgde reductie in middelengebruik
3. Transparantie
4. Gezondere bodem
5. Betere marktpositie
6. Betere banden met omgeving
7. Juridische zekerheid
8. Te onderzoeken: een instrument dat mogelijk invulling biedt op de natuurtoets

Voordelen waterschap (of ander bevoegd gezag)

1. Maakt vergelijking tussen agrarische bedrijven mogelijk.
2. Effectievere handhaving.
3. Minder kosten voor waterzuivering.
4. Concrete invulling van de zorgplicht

Wie is Jobien Monster?

- Jurist met praktijk in het bestuursrecht, nu in het bijzonder bescherming water en natuur (maar ook zaken over vrijheid van ondernemerschap)
- Gepromoveerd op theorie van rechtsontwikkeling rond landgebruik (Titel: Agrarian Change and the Evolution of Law, Turning the Tables in developing Legal Order, 2024)
- Docent juridische vaardigheden Erasmus Universiteit
- Aandacht voor:
 - Europeanisering van het bestuursrecht
 - Toegang tot het recht • Relatie kennis, tijd en rechtsvorming
 - Open normen

VRP's in de landbouw

Juridische onderbouwing

- Waterschap: bevoegd gezag lozingen op wateroppervlakte

→ focus van de presentie

- Gemeente: bevoegd gezag bodemkwaliteit

→ ook van belang, en kan ook worden gevraagd om in hun voorwaarden een VRP op te stellen

Besluit activiteiten leefomgeving (Bal), zorgplicht in artikel 2.11, eerste lid

- Degene die een milieubelastende activiteit, of een lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam of een lozingsactiviteit op een zuiveringstechnisch werk verricht en weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat die activiteit nadelige gevolgen kan hebben voor de belangen, bedoeld in artikel 2.2, is verplicht
- Alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van diegene kunnen worden gevraagd om die gevolgen te voorkomen.
- Voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen: die gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.
- Als die gevolgen onvoldoende kunnen worden beperkt: die activiteit achterwege te laten voor zover dat redelijkerwijs van diegene kan worden gevraagd

Bal, artikel 2.11, 2e en 3e lid

- Voor milieubelastende activiteiten houdt deze plicht in ieder geval in dat:
 - alle passende preventieve maatregelen tegen milieuverontreiniging worden getroffen
 - alle passende preventieve maatregelen ter bescherming van de gezondheid worden getroffen
 - de best beschikbare technieken worden toegepast
 - geen significante milieuverontreiniging wordt veroorzaakt
 - alle passende maatregelen worden getroffen voor het voorkomen van ongewone voorvallen en de nadelige gevolgen daarvan, bedoeld in artikel 19.1, eerste lid, van de wet

Bal, artikel 2.11, 2e en 3e lid

- Voor milieubelastende activiteiten houdt deze plicht in ieder geval in dat:
 - afvalwater dat wordt geloosd en gekanaliseerde emissies van stoffen in de lucht doelmatig kunnen worden bemonsterd
 - metingen representatief zijn en monsters niet worden verdund
 - meetresultaten op geschikte wijze worden geregistreerd, verwerkt, en gepresenteerd
 - voor zover verontreiniging van de bodem ontstaat, herstel van de bodem redelijkerwijs mogelijk blijft
 - afvalstoffen worden afgevoerd na beëindiging van een activiteit als bedoeld in hoofdstuk 3

Wat betekent dit?

- Dat er een algemene VRP plicht geldt voor diegene die de activiteit verricht en dat voortdurende inzet vereist is.
- 'Significante milieuverontreiniging' = het gebruik van pfas houdende bestrijdingsmiddelen. Dit is dus eigenlijk al verboden!
- Er onderzoek moet worden gedaan door het bevoegd gezag en er toezicht moet zijn op de VRP-plicht

Juridische onderbouwing

“Redelijkerwijs”, een concretiserend besluit van algemene strekking nodig?

"Directe handhaving op de specifieke zorgplicht ligt voor de hand bij evidente overtredingen. Daarvan is sprake in situaties waarin het handelen of nalaten van degene die de activiteit verricht 'onmiskenbaar' in strijd is met de zorgplicht. Het criterium van onmiskenbare strijdigheid geldt overigens ook voor de meer uitgewerkte regels voor activiteiten; voor iedere vorm van een regel geldt immers het vereiste dat die pas handhaafbaar is als er sprake is van onmiskenbare strijd tussen de handeling en de regel. Wat dat betreft is een zorgplicht niet afwijkend van elke andere handhaafbare regel. De bijzonderheid van een specifieke zorgplicht is wel dat die strijdigheid bepaald moet worden bij een meer open karakter van de regel. Bij andere vormen van regels is dat karakter vaak meer gesloten of gedetailleerd. Bij een specifieke zorgplicht kunnen daarom situaties aan de orde zijn waarin minder duidelijk is of van onmiskenbare strijd sprake is. Het bevoegd gezag zal dan een keuze moeten maken tussen een handhavingstraject of het eerst verduidelijken wat de specifieke zorgplicht inhoudt. Die verduidelijking hoeft overigens niet altijd de vorm te krijgen van een maatwerkvoorschrift. Ook wanneer het bevoegd gezag degene die de activiteit verricht mondeling of schriftelijk informeert over wat er in een concreet geval onder de specifieke zorgplicht moet worden verstaan, is het voor diegene na ontvangst van die informatie duidelijk wat er verwacht wordt. Als daar geen gevolg aan wordt gegeven, is er sprake van onmiskenbare strijd met de specifieke zorgplicht."

Conclusie:

- Het gaat niet om de persoonlijke kennis van degene die de activiteit verricht. Het gaat om wat verwacht kan worden van de gemiddelde persoon die een activiteit verricht.
- Is niet helder of een gedraging onder de specifieke zorgplicht valt? Dan ligt het meer voor de hand om maatwerkvoorschriften, vergunningvoorschriften of maatwerkregels op te stellen
- Deze concretisering kan via een brief of via maatwerkregels of maatwerkvoorschriften.

Wat is de omvang en verwachting van de zorgplicht?

- Brede inzet van kleine groepen in meerdere gemeenten tegelijkertijd
- Vat op lokale leefomgeving
- Verzoek aan bevoegd gezag om de zorgplicht concreet te maken
- VRP zoveel mogelijk transparant maken
- Ondersteuning voor ondernemers in transities
- Redelijkerwijs? = meer speelruimte voor voedsel dan voor sierteelt?

Juridische onderbouwing

Juridiseren, omdat:

De ernst van het probleem

De impasse moet worden doorbroken

Consequentie: 'decentraal tenzij'

Kennis en context voorop

Maar ook: Procedure als gesprek

Groepen

- De Wolden
- Ruinen
- Orvelte
- Couvorden
- Oostellingwerf
- Borger Odoorn
- Hoogeveen
- Bovensmilde
- Nieuw Roden
- Exterveenschekanaal
- Gemeente Aa en Hunze (Grollo)
- Gemeente Midden Drenthe
- Coehoorn
- Assen

In gesprek met elkaar

1. Is het gebruiken van een VRP voor de landbouw een goede invulling van de zorgplicht?
2. Wat houdt deze ontwikkeling tegen?
3. Zijn er alternatieven?

Heb je nog vragen?

Kees Nellen

k.nellen@mnh.nl

Projectleider
biodiversiteit en
gezonde
leefomgeving

Natuur en Milieufederatie Noord-Holland
Kleine Tocht 4a
1507 CB Zaandam

mnh@mnh.nl
www.mnh.nl

Samen voor een groen, gezond
en leefbaar Noord-Holland

Meld je aan voor
onze nieuwsbrief!

Wil je helpen onze
impact te vergroten?

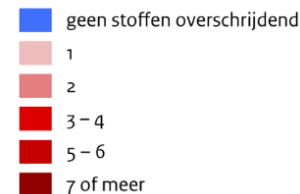
Doe dan een
(eenmalige) donatie

Behalen Kaderrichtlijn Water (KRW)

- Van belang voor waterschappen
- Kaderrichtlijn Water (KRW):
 - uiterlijk in 2027 moet een goede toestand bereikt zijn van kwaliteit wateroppervlakte, zowel ecologisch als chemisch
 - Chemische waterkwaliteit van waterlichamen voldoet minder dan 1 procent
- Water wordt schoner, maar er zijn nog grote uitdagingen (met name voor chemisch):
 - Aanwezigheid van o.a. gewasbeschermingsmiddelen vormt uitdaging voor behalen doelstelling.

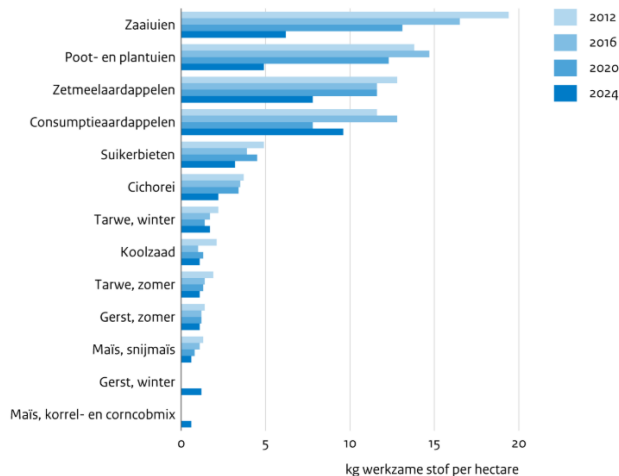
Aantal stoffen

Bron: Compendium voor de Leefomgeving (CLO): [Chemische waterkwaliteit oppervlaktewater KRW, 2024](#)

Gewasbeschermingsmiddelengebruik in verschillende sectoren

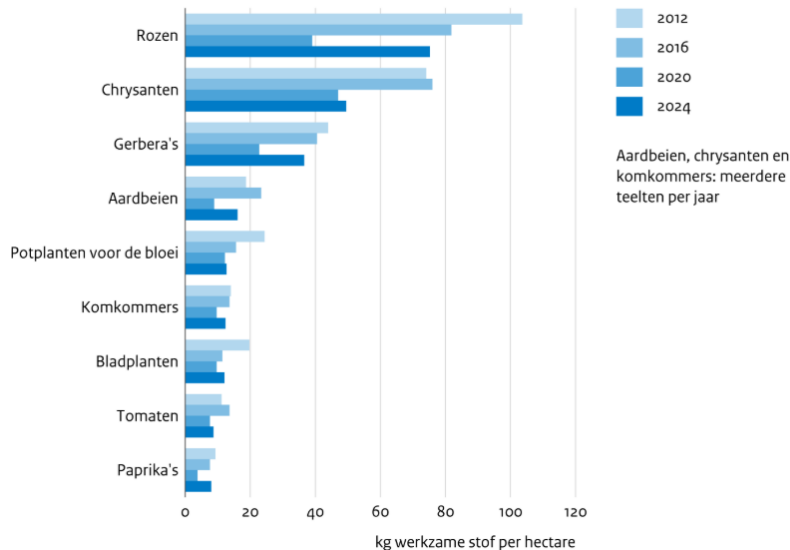
Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in akkerbouw

Bron: CBS

CBS/feb26
www.clo.nl/nl000609

Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in glastuinbouw

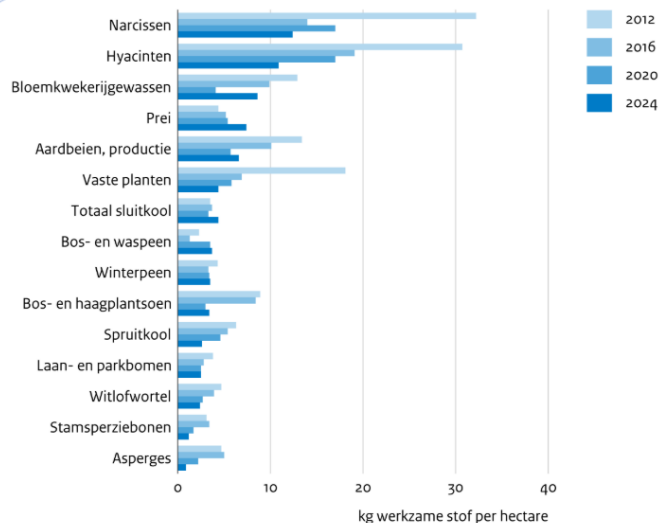

Bron: CBS

CBS/feb26
www.clo.nl/nl000609

Gewasbeschermingsmiddelengebruik in verschillende sectoren

Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in overige tuinbouw

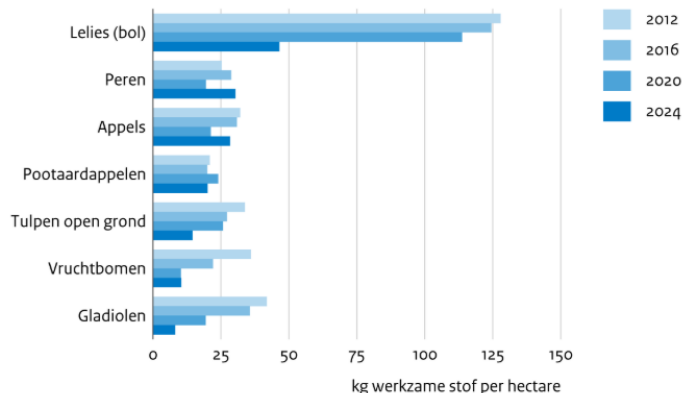

Bron: CBS

CBS/feb26
www.clo.nl/nl000609

Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in intensieve open teelten

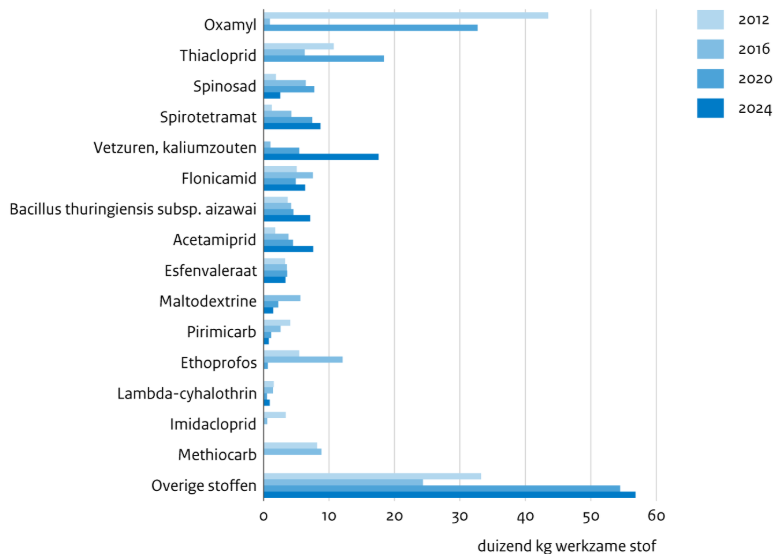
Bron: CBS

CBS/feb26
www.clo.nl/nl000609

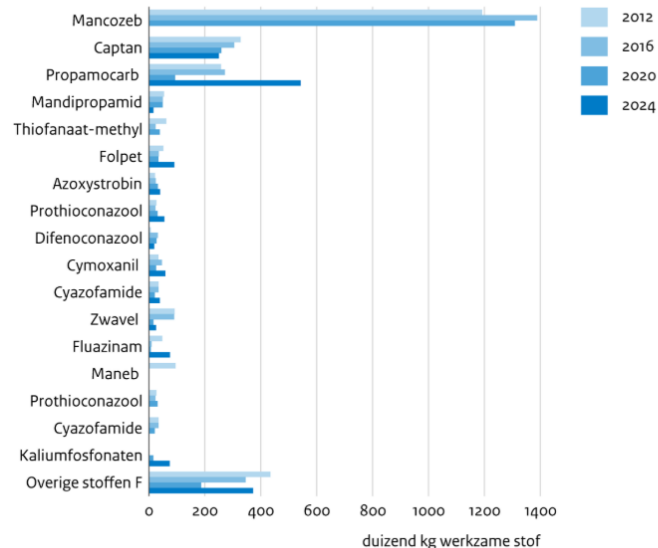

Gewasbeschermingsmiddelengebruik per toepassingsgroep en stof

Gebruik gewasbeschermingsmiddelen in landbouw tegen insecten en mijten

Gebruik gewasbeschermingsmiddelen in landbouw tegen schimmels en bacteriën

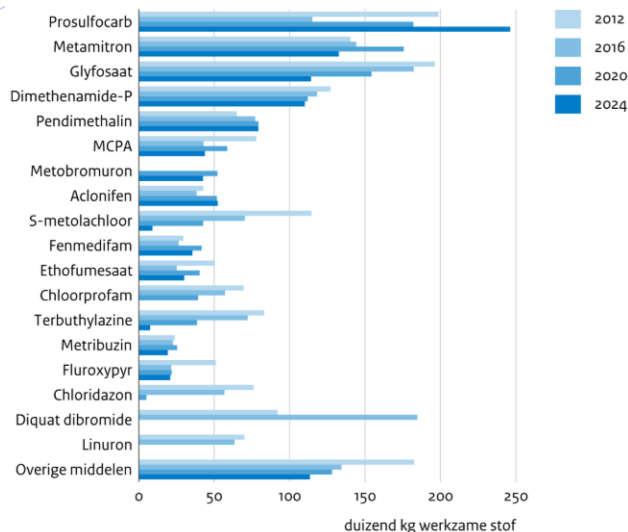

Bron: CBS

CBS/feb26
www.clo.nl/nlo56005

Gewasbeschermingsmiddelengebruik per toepassingsgroep en stof

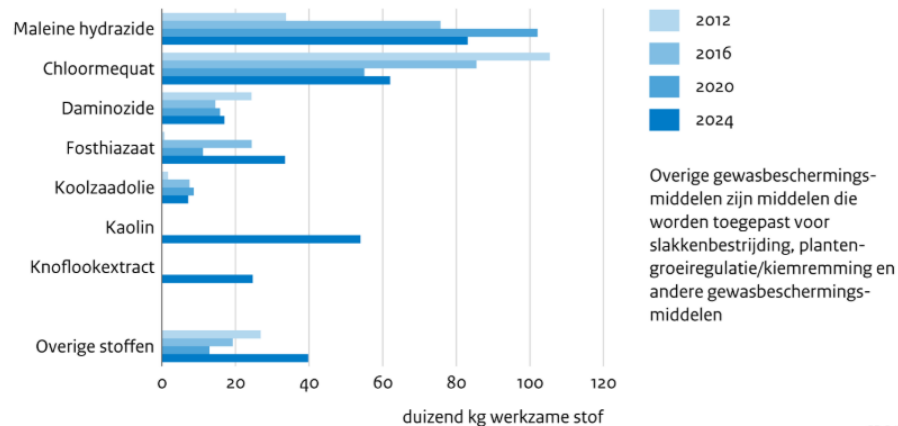
Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in landbouw tegen onkruiden

Bron: CBS

CBS/feb26
www.clo.nl/nlo56005

Gebruik overige gewasbeschermingsmiddelen in landbouw

Bron: CBS

Overige gewasbeschermingsmiddelen zijn middelen die worden toegepast voor slakkenbestrijding, planten-groeiregulatie/kiemremming en andere gewasbeschermingsmiddelen

CBS/feb26
www.clo.nl/nlo56005